

1 / 2011 MARTS

social

for skning

SFi

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

NYT FRA SEI

INDHOLD

- 3** Med små skridt ud af isolationen
- 4** Dansk førtidspension mangler en udgang
- 6** Langt væk fra alting?
- 8** Det var ikke nemt, men jeg klarede det
- 9** Et godt liv i Danmark trods ensomhed
- 10** Forskning tæt på praksis – et forhindringsløb?
- 12** Udsatte 5-9-årige får støtte
- 13** Efterværn hjælper tidligere anbragte unge
- 14** Slægtspleje giver mere "normalt" børneliv
- 16** SFI Campbell – international viden om effekter
- 18** Børnemishandling kaster lange skygger
- 19** Udsatte børn, prostitution og Indvandrere-dage

KRONIKKEN

BAG OM FORSKNINGEN

social forskning

1 / 2011 MARTS

SFI

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

Hertuf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Telefon 33 48 08 00
Fax 33 48 08 33
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

Social Forskning udgives af
SFI – Det Nationale Forskningscenter for
Velfærd for at orientere om resultaterne af
centerets arbejde.

REDAKTION:
Ulla Haahr (ansvarshavende)
Carsten Wulff
Mads Andersen Høg
Trine Jørgensen

ABONNEMENT:
Social Forskning er gratis og udkommer
med fire ordinære numre om året.
Abonnement på de ordinære numre kan
tegnes ved henvendelse til centret eller
på www.sfi.dk. Bladet kan frit kopieres.
Elektronisk abonnement kan tegnes på
www.sfi.dk

GRAFISK DESIGN: Hedda Bank mdd
FOTOS: Michael Daugaard (forside og side
3, 4, 12), Ole Bo Jensen (6, 15, 16), Martin
Lehmann/POLFOTO (side 9), Carsten
Snejbjerg/POLFOTO (side 10), Sara Haj-
Hassan (side 17), Thomas Sjørup/POL-
FOTO (side 18), Carsten Wulff (side 19)
OPLAG: 5.000
ISSN-nr. 0903-7535
TRYK: Rosendahls Schultzgrafisk

Med små skridt ud af isolationen

Knap hver fjerde førtidspensionist vil gerne have en mere aktiv hverdag, men de har brug for hjælp og støtte til at komme ud, viser en ny SFI-rapport. Sådan en støtte giver projekt Aktivt Liv i Randers Nordby til områdets førtidspensionister. Det tager tid og foregår med små skridt, men det hjælper, fortæller projektleder Sonja Björg Gudnadottir.

AF TRINE JØRGENSEN

Jacobsen, J. & Lindstrøm, M: *Lokal integration af førtidspensionister*, SFI 11:04, ISBN 978-87-7119-003-8, kr. 110

Frivilligt arbejde, kurser – eller bare et sted at komme og være sammen med andre. Det er ønsket for knap hver fjerde danske førtidspensionist. Men mange har brug for nogen at følges med, hvis de skal gøre alvor af ønsket om at engagere sig mere i lokalsamfundet.

Det viser SFI-rapporten *Lokal integration af førtidspensionister*, som bygger på spørgeskemaer til knap 1800 førtidspensionister mellem 20 og 59 år. Undersøgelsen er bestilt af Pensionsstyrelsen og udført af forsker Joannes Jacobsen og forskningsassistent Maia Lindstrøm fra SFI.

UD OG MØDE ANDRE MENNESKER

I projekt Aktivt Liv i Randers tilbyder de netop sådan en støtte, der efterlyses i rapporten. Og det har mange af områdets førtidspensionister benyttet sig af, fortæller projektleder Sonja Björg Gudnadottir.

"I starten var det mest dem, der var lidt aktive i forvejen, der kom hos os og gerne ville have hjælp til at lave noget mere, men nu begynder vi også at se dem, der ikke kommer så meget ud i forvejen. Ønskerne kan være meget forskellige, men de fleste vil simpelthen gerne ud og møde andre mennesker og få noget socialt netværk."

Projekt Aktivt Liv har til huse i boligområdet Nordbyen. Her står ca. 50 % af beboerne uden for arbejdsmarkedet, og blandt områdets ca. 1500 husstande er der 300 førtidspensionister. Projektet er en del af en helhedsplan for området, der frem til 2013 tilbyder en række aktiviteter til beboerne. Landsbyggefonden, de lokale boligorganisationer og Randers Kommune står bag projektet.

DE BEKYMREDE OG DE ISOLEREDE

Projekt Aktivt Liv kommer i kontakt med alle typer førtidspensionister – unge og ældre, nytilkendte og gamle i gårde. Undertiden henvender folk sig, straks de har fået tilkendt pensionen, fortæller Sonja Björg Gudnadottir.

"De nye førtidspensionister kommer her, fordi de er bekymrede. De har måske stræbt i årevis for at få tilkendt førtidspension, og når det så lykkes, bliver de urolige for, om de nu bliver socialt isolerede. Pludselig er der ikke længere nogen, der stiller krav til dem," siger hun.

Andre har været førtidspensionister i mange år, nogle på grund af en psykisk lidelse. SFI's tal viser, at også denne gruppe, der fx kan lide af svær angst og depression, gerne vil have en mere aktiv hverdag, hvis de får lidt hjælp. Det kan Sonja Björg Gudnadottir ikke genkende til, men det kræver tid og tålmodighed at lokke dem ud af isolationen.

"Det starter fx med at jeg kommer på besøg hos dem det første stykke tid. Så begynder de måske at komme i den åbne cafe, jeg holder, hvor de møder andre i samme situation – og så småt begynder de at ville noget mere. Det kan fx være at blive frivillig i en af vores mange foreninger i området. Men det tager lang tid og er med meget små skridt," fortæller hun.

De psykisk sårbare førtidspensionister har brug for at deltage i aktiviteter på særlige vilkår, fortæller Sonja.

"Mange af dem er jo psykisk ustabile, og kan ofte kun deltage mere ad hoc i aktiviteter. På den måde er det lettere at finde frivilligt arbejde til dem, der er førtidspensionister på grund af en fysisk lidelse, for de har jo ofte et arbejdsliv bag sig og er stabile. Men vi gør, hvad vi kan, for alle har jo brug for kontakt og fællesskab", slutter hun.

Dansk førtidspension mangler en udgang

Danmark skal blive bedre til at hjælpe psykisk syge tilbage i kontakt med arbejdsmarkedet – også efter de er blevet tilkendt en førtidspension. Det mener Christopher Prinz, seniorøkonom i OECD. Han deltog i december i SFI's konference om psykisk syge på arbejdsmarkedet og leverer her det internationale perspektiv på de danske udfordringer.

AF TRINE JØRGENSEN

2009 blev året, hvor der for første gang var flere danskere, der fik tilkendt førtidspension på grund af en psykisk lidelse, end på grund af en fysisk. I gruppen af unge mellem 20 og 29 var det hele 80 %, der fik ydelsen på grund af psykiske problemer.

Dermed indtager Danmark en kedelig førsteplads blandt de 34 medlemslande i OECD. I intet andet land tildeles så stor en del af nye pensioner til psykisk syge.

Det faktum var et af emnerne til debat, da SFI den 1. december holdt konference med titlen "Udfordring: Psykisk syge og arbejdsmarkedet". Blandt oplægsholderne var Christopher Prinz, seniorøkonom i OECD's Employment Analysis and Policy Division, som leverede det internationale blik på de danske udfordringer.

DET DANSKE EKSEMPEL

Forholdene i Danmark ligner på mange måder forholdene i de andre OECD-lande, fortalte han.

"I alle OECD-lande har folk med helbredsproblemer generelt en lavere beskæftigelsesprocent end dem uden. Færre af dem arbejder, og mange af dem, der har arbejde, arbejder på deltid. Og det gælder også for alle lande, at netop folk med psykiske lidelser og handicap er de dårligst stillede i gruppen af folk med handicap. Langt færre af dem er i arbejde end folk med fysiske handicap, som det også er tilfældet i Danmark."

I hele OECD er der stadig flere mennesker, der må forlade arbejdsmarkedet i tid på grund af psykiske problemer. Her ligger Danmark forrest i feltet, og det gør os interessante at følge, siger seniorøkonomen fra OECD.

"Danmark er jo i front i en udvikling, som vi nok også vil se i andre OECD-lande i de kommende år, og derfor er det

"DET SÆRLIGE VED DANMARK ER, AT STORT SET INGEN KOMMER TILBAGE I ARBEJDE, NÅR DE FØRST ER PLACERET PÅ FØRTIDSPENSION."
CHRISTOPHER PRINZ, OECD

også interessant for os at se, hvordan I griber problemet an, så andre kan lære af jeres eksempel."

FÆRRE GÅR IND, MEN INGEN KOMMER UD

Foreløbig er det dog ikke imponerende at følge den danske indsats, mener Prinz.

"Det særlige ved Danmark er, at stort set ingen kommer tilbage i arbejde, når de først er placeret på førtidspension. I andre lande er de tilsvarende tal godt nok meget små – det er omkring 1-2 %, der vender tilbage til arbejde efter at have modtaget en offentlig handicapydelse af den ene eller anden art – men i Danmark er tallet stort set 0 %. Faktisk har vi haft vanskeligheder med overhovedet at forklare de danske myndigheder, hvad vi mener, når vi i OECD beder om statistikker på området."

Så længe man ikke arbejder på den front, er det ifølge Prinz begrænset, hvor meget det hjælper at stramme kravene for tildeling af nye førtidspensioner.

"Det siger sig selv, at selvom man gør noget for at mindske antallet af folk, der får tilkendt pension, så bliver gruppen alligevel gradvist større, hvis ingen forlader ydelsen i den anden ende. I Danmark har I ingen tradition for at vurdere arbejdsevnen løbende for psykisk syge på førtidspension – til trods for at vi ved fra undersøgelser, at mange mennesker oplever en forbedring i deres helbreds-tilstand, når de har været på førtidspension noget tid. Det er paradoksalt, for Danmark er jo i front, når det gælder vurderingen af arbejdsevnen, før man tilkender førtidspension. Her har I en god praksis, som mange OECD-lande kunne lære af. Det burde jo ikke være svært at bruge den tilgang senere i processen og vurdere folk, der allerede er på ydelsen," siger Christopher Prinz.

FLEKSIBELT SYSTEM

I det hele taget er der brug for et langt mere dynamisk system end det danske, hvis folk med psykiske lidelser skal fastholdes på arbejdsmarkedet og bidrage med det, de kan, mener Prinz.

"Et system, der tilbyder total støtte og ikke kræver noget af den syge – som er det system, de fleste lande har, også Danmark – viser sig ofte at være den forkerte model. Vi har tværtimod brug for et støttesystem, der er lige så fleksibelt, som lidelserne er," siger han.

"Når vi taler om folk med psykiske problemer, taler vi jo potentielt om os alle sammen – der er ingen 'dem' og 'os', for rent statistisk vil psykiske problemer, fra de lette til de svære, ramme en fjerdedel af befolkningen i løbet af et år, og halvdelen af befolkningen set over et livsforløb. Problemet er at opdage og behandle lidelserne, før de bliver så massive, at folk bliver uarbejdsdygtige. Her spiller skolerne fx en vigtig rolle, for vi ved, at mange psykiske sygdomme udvikler sig i teenageårene."

Og så er der brug for et bedre samarbejde mellem sundhedssystemet og arbejdsgiverne, mener Prinz.

"Det er dokumenteret, at arbejde er gavnligt for det psykiske helbred, og dokumentationen viser, at folk med psykiske lidelser kan og vil arbejde med den rette støtte. Her er udfordringen for Danmark selvfølgelig at kombinere jeres fleksible arbejdsmarked med et system, der også lægger pres på arbejdsgiverne – både i forhold til at skabe et sundt psykisk arbejdsmiljø, og i forhold til også at give plads til folk på arbejdspladsen, der har psykiske vanskeligheder."

Skæbnen ville i øvrigt, at Christopher Prinz var i Danmark præcis den dag, hvor regeringen præsenterede sit forslag til reform af førtidspensionsloven – et forslag, han ikke nåede at høre i sin helhed, men som han forsikrer om, at han og andre i OECD vil følge med stor interesse.

Langt væk fra alting?

Der er gode muligheder for akademikere i det vestjyske – ny SFI-rapport peger på jobpotentiale på op mod 250 stillinger. Men virksomheder og AC'ere skal blive klogere på hinanden, for der er i dag barrierer, der modarbejder rekruttering af akademikere såsom afstand og overvejelser om bolig. Stil en lejlighed til rådighed lyder rådet fra en HR-konsulent i Cheminova, der hører til i Lemvig.

AF ULLA HAAHR

Er det mon Lemvig, man har lyst til at bo i, hvis det rigtige job pludselig er der hos Cheminova? Eller kan man køre hver dag fra Århus? Må man arbejde hjemme, og hvilke karrieremuligheder er der egentlig i fremtiden i det vestjyske? Kan ægtefællen, der også er akademiker, mon finde et interessant job?

Den slags overvejelser oplever virksomhederne i det vestlige Midtjylland som en del af de barrierer, der er, når de vil rekruttere AC'ere. Undersøgelsen fra SFI, hvor en række virksomheder er blevet udspurgt om deres behov for ansættelse af AC-arbejdskraft, viser, at der er op mod 250 stillinger til akademikere i Lemvig, Holstebro, Herning, Ringkøbing-Skjern og Struer. De oplever fx, at geografien spiller en rolle – at arbejdspladsen ligger "langt væk fra alting".

Men en del af virksomhederne har også selv krav, der kan opleves som barrierer – fx at medarbejderen skal bo i lokalområdet eller være fysisk tilstede hver dag. Det skyldes, at de ofte har svært ved at finde den helt rigtige

medarbejder, og derfor må de bruge tid og ressourcer på at lære den nye medarbejder op. De oplever, at medarbejderen i løbet af et par år får viden og erfaring på et arbejdsområde – for så at vinke farvel til virksomheden. For hvis medarbejderen ikke bor i lokalområdet, bliver hverdagen på et tidspunkt for besværlig med børn og pendling.

PRØV ET ÅR I LEMVIG

Hos Cheminova er der ikke krav om bopæl i området til alle job. Men spørgsmålet om bolig er væsentligt for nye medarbejdere, og derfor har firmaet 9 lejligheder i Lemvig by, som man stiller til rådighed i op til ét år.

"Det gør det meget lettere for en ny medarbejder at tage skridtet i stedet for at skulle overveje at investere i fx et hus. Så kan man fokusere på, om jobbet matcher," fortæller Anne-Mette Novrup, HR-konsulent.

Hun kan nikke genkendende til beskrivelsen af, at geografien er en udfordring, når det gælder om at tiltrække visse akademikere.

"Jeg oplever generelt mange akademikere som immobile – fx når de lige er blevet uddannet fra Universitetet i Aarhus. De synes, Lemvig er enormt langt væk! Men vi har som virksomhed meget at tilbyde, som faglige udfordringer, et internationalt miljø og gode tværfaglige samarbejdsmuligheder. Vi er storforbrugere af kemikere og kemiingeniører, og dem har vi ikke svært ved at finde," siger hun.

DE AKADEMISKE KOMPETENCER

Det er til gengæld lidt sværere at tænke de akademiske kompetencer mere bredt, når det gælder andre AC-stillinger.

"Vi er ikke så gode til at tænke ud af boksen, og det kan gøre det svært at besætte andre akademiske stillinger. Vi er meget

fagspecifikke – fx når det handler om agronomer, der er uddannet i København – og

de er svære at få til Lemvig. Det ville hjælpe os, hvis vi kunne se de akademiske kompetencer i et bredere billede," mener HR-konsulenten.

Det er netop det kendskab til de akademiske kompetencer, som Karin Rasmussen, kontorchef i Jobcenter Aarhus, arbejder med. I universitetsbyen er der selvsagt mange ledige akademikere, og jobcentret har gode erfaringer med at få sat akademikerne og virksomhederne i kontakt med hinanden via ulønnet praktikophold. Så får akademikerne bevist, at deres kompetencer kan bruges bredt, og det fører ofte til en rigtig ansættelse.

"For virksomhederne opdager, at når man ansætter en AC'er, får man mere, end man har betalt for. Deres kvalifikationer kan nemlig omsættes til langt mere, end virksomhederne havde forestillet sig," forklarer hun.

Men selvom SFI-rapporten viser, at der er jobpotentiale i det vestlige Danmark, så har Jobcenter Aarhus mest fokus på virksomhederne i nærområdet.

"Vi bør se længere mod vest, og vi forsøger også at få de ledige til generelt at være åbne over for lidt fjernere arbejdspladser. Men når det handler om praktikpladser, som er ulønnede, så søger man typisk i nærområdet," forklarer Karin Rasmussen.

Det udbredte krav fra virksomhederne, om at AC-medarbejderen skal bo i lokalområdet eller komme på virksomheden hver dag, ser hun ikke som en barriere for de nyuddannede.

"De fleste vil i starten gerne blive i byen, men efter en vis tid med ledighed er både den faglige og den geografiske mobilitet høj. De høje huspriser i storbyerne er også en faktor, der påvirker," siger hun.

BEDRE KENDSKAB TIL HINANDEN

Ifølge SFI-undersøgelsen er det især større virksomheder, der ønsker at ansætte akademikere – og det er især virksomheder, der i forvejen har akademikere blandt de ansatte, der gerne vil have flere. Derimod mener mange virksomheder, der i dag ikke har AC'ere ansat, heller ikke, at de kan bruge en akademiker.

Samtidig er der en udbredt bekymring for, at en AC-medarbejder ikke kan omsætte sine akademiske kompetencer til konkrete resultater.

Blandt de virksomheder der godt kan bruge en AC'er, mener flertallet ikke, at der ville være nogen problemer med at beskæftige en akademiker. En fjerdedel mener ligefrem, at de ville kunne få stor glæde af en AC-medarbejder.

Derfor handler det først og fremmest om at få synliggjort over for både akademikere og virksomheder, at begge parter kan få meget ud af hinanden, mener kontorchef Karin Rasmussen.

"Virksomhederne kan med fordel i deres jobopslag søge lidt mindre specifikt og rette fokus på det, som den nye medarbejder 'skal lykkes med'. Det vil give AC'erne mulighed for at tænke deres kvalifikationer og kompetencer ind i flere sammenhænge, og det vil givetvis betyde flere 'utraditionelle' møder mellem ansøgere og virksomheder," siger hun.

På Cheminova er man opmærksom på udfordringerne med at kende til hinanden og har forskellige konkrete tiltag. Der bliver fx gjort meget ud af at udnytte de akademiske medarbejderes alumne-netværk (universiteternes betegnelse for tidligere studerende). De personlige kontakter til tidligere professorer på universiteterne bliver også brugt flittigt.

"Vi forsøger også at få fat i de studerende, mens de stadig er under uddannelse. Det personlige møde er meget vigtigt, og derfor gør vi en del ud af at være til stede på messer og ved jobdage rundt omkring," siger HR-konsulent Anne-Mette Novrup.

BRUG FOR HINANDEN?

Men hvorfor er det så væsentligt at gøre en indsats for at få bedre rekruttering af AC-arbejdskraft? Skal virksomhederne ikke nok af sig selv finde de folk, de har brug for?

Ikke helt, mener Karin Rasmussen:

"Virksomhederne ved ikke altid, hvad de vil have, eller hvor stor glæde de vil få af at ansætte en akademiker. Når en akademiker får omsat sine kompetencer og bidrager med nye vinkler, kan det føre til nye forretningsområder og helt konkret udbytte for en virksomhed. Det er en hel aha-oplevelse for virksomheden."

Også Anne-Mette Novrup mener, at det er en fordel for virksomhederne at ansætte flere akademikere.

"Ja, jeg mener helt sikkert, det er en fordel. Komplexiteten i opgaverne er voksende i en globaliseret verden, og en akademiker kan give et spark i den rigtige retning. Og jo flere vestjyske virksomheder, der har akademikere ansat, jo nemmere vil det være at tiltrække nye," mener hun.

Undersøgelsen *AC-arbejdskraft i den vestlige del af Region Midtjylland* er bestilt af Beskæftigelsesregion Midtjylland og er finansieret af Region Midtjylland og Beskæftigelsesregion Midtjylland.

Filges, T. & Holt, H: *AC-arbejdskraft i den vestlige del af Region Midtjylland. Muligheder og Barrierer. SFI 11:02, ISBN 978-87-7119-001-4, kr. 90*

Det var ikke nemt, men jeg klarede det

Gode lærere, godt netværk og ny viden – men også ensomhed, hårdt arbejde og vanskeligheder med at balance krav fra familie og uddannelse. Det er blandt ingredienserne i 25 etniske minoritetskvindes fortælling om deres vej til en dansk uddannelse.

AF TRINE JØRGENSEN

"Jeg har altid troet på det – at jeg kunne blive noget. Men det var lige, som om mine rødder var blevet byttet om. Jeg var ikke blandt de bedste længere. Jeg forstod, hvad der blev sagt, og hvad bøgerne indeholdt, men jeg havde ikke nok sprogligt niveau til at argumentere for mine synspunkter. Det var meget, meget ubehageligt."

Sådan fortæller Iffah fra Iran. Hun var godt i gang med en universitetsuddannelse i Iran, da hun som 18-årig måtte flygte til Danmark og starte forfra i det danske uddannelsessystem.

Iffah er en af de 25 kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, der har fortalt deres historie til seniorforsker Anika Liversage fra SFI. Det er blevet til rapporten *Det var ikke nemt, men jeg klarede det* om etniske minoritetskvindes vej gennem det danske uddannelsessystem.

Kvinderne er vidt forskellige – nogle er kommet til Danmark som børn, nogle som voksne; nogle som indvandrere, nogle som flygtninge. Fælles for dem er, at de alle har taget en kompetencegivende uddannelse i Danmark. Blandt dem er flere pædagoger, humanister, en læge og en jurist.

BÅDE GÆSTE- OG -ARBEJDER

Iranske Iffah kommer fra en veluddannet familie. Andre af kvinderne er de første i deres familie, der tager en uddannelse. De er typisk kommet til Danmark som børn af ufaglærte indvandrere, og selvom deres forældre har støttet dem helhjertet i at uddanne sig, har det været svært. Pigerne har mødt medstuderende med en kulturel og sproglig baggrundsviden, som de selv manglede.

"Dansk og historie, dér kunne jeg godt mærke, at der var nogle elever, der havde en anden ballast og nogle bedre forudsætninger for at give det, som lærerne efterspurgte. [...] Det var ikke kun 'gæste-', der havde betydning – det havde også '-arbejder,'" fortæller tyrkiskfødte Goncagül

om sin gymnasietid. "Det var der, jeg mødte middelklassen og akademikerbørn og Holberg," siger hun.

Også den kritiske, akademiske tradition er fremmed for nogle af kvinderne.

"Hele den der tankegang med at tænke logisk, det var svært for mig. Det var virkeligt noget, jeg skulle tillære mig, for hjemmefra havde vi ikke lært at tænke logisk. Vi havde ikke lært, at vi gerne måtte stille spørgsmålstegn ved ting. Spørgsmål var jo ikke så velkomne. Tingene var bare som de var, fordi far og mor sagde det og that's it," fortæller pakistanskfødte Sayiddah om sin tid på medicinstudiet.

DE RØDE LINJER

Fælles for kvinderne er også, at de – på den ene eller anden måde – er blevet konfronteret med deres køn under uddannelsen. Nogle har brugt mange kræfter på at balancere mellem forældrenes regler og uddannelsens krav – og det sociale liv, der også følger med et studie. Det gælder fx palæstinensiskfødte Liyana, der bruger udtrykket "de røde linjer" om den balance. For hende har uddannelsen været en måde at få mere råderum og selvbestemmelse, end hendes mor havde.

"Vi kom jo til det her land og vidste ingenting. Min mor, hun var meget sårbar og havde os, og vi var meget kernefamilie-agtige. Og min far var jo den beskyttende. Men vi [Liyana og hendes søstre] ville gerne ud og vise: vi kan nu godt selv. Vi kan, og de røde linjer sætter vi sammen, så det ikke kun er manden i hjemmet."

Andre kvinder støder paradoksalt nok på begrænsningerne i form af det danske samfunds forventninger til dem. Det skete fx for Sayiddah, da hun mødtes med sin danske studievejleder:

"Det var sådan lidt pudsigt: Jeg skulle til sådan en vejledersamtale i 3. g., hvor jeg så fremlagde mine ønsker om at blive læge – om at gå på universitetet og studere medicin. Og der fik jeg så at vide, at det skulle jeg glemme alt om... Jeg kan huske, at studievejlederen prøvede at spørge ind til, om jeg var presset til det hjemmefra og sådan nogle underlige ting."

UD I ARBEJDE

Rapporten følger også kvinderne ud på arbejdsmarkedet efter endt uddannelse. Nogle har haft let ved at finde arbejde – særligt pædagogerne, der med deres baggrund er i høj kurs. Andre har haft det sværere. Uddannelsesvalg, konjunkturer, alder osv. har påvirket kvindernes mulighed for at få et job.

En ting er kvinderne enige om: Formålet med at tage en lang uddannelse er at komme i arbejde. Ingen af dem betragter livet som hjemmegående husmor som et alternativ for dem. Dette underbygges i øvrigt af tal på området, som viser, at uddannede kvinder med etnisk minoritetsbaggrund kommer i arbejde i stort tal.

Palæstinensiskfødte Sabiya, der er pædagog, siger det sådan her:

"Jeg kæmpede igen og igen og igen for at kunne få uddannelse og komme i skole. Det var ikke nemt, men jeg klarede det. Og det er jeg rigtig rigtig glad for. Der var en lærer, der har motiveret mig hele tiden. Hun sagde hele tiden til mig: 'Du er klog, du skal tænke på din fremtid', og at man stopper ikke som hjemmegående mor, når man bor i Danmark – så har man muligheder hele tiden."

Undersøgelsen er bestilt af Ligestillingsafdelingen under Minister for ligestilling og er finansieret af satspuljemidler.

Liversage, A., Jakobsen, V. & Rode Hansen, I: "Det var ikke nemt, men jeg klarede det!" Interviewundersøgelse med etniske minoritetskvinde om uddannelse. SFI 11:01, ISBN 978-87-7119-000-7, kr. 150

Et godt liv i Danmark trods ensomhed

En ny rapport fra SFI sætter fokus på de ressourcetsvage grønlandske familier i Danmark. Seniorforsker Else Christensen fra SFI har interviewet 20 familier om deres hverdag, om hvorfor de flyttede fra Grønland, og hvad de synes om tilværelsen i Danmark. Her fortæller hun om resultaterne, som er samlet i rapporten "Væk fra Grønland".

AF TRINE JØRGENSEN

Christensen, E: Væk fra Grønland. Udsatte grønlændere, der er flyttet til Danmark med deres børn. SFI 11:07, ISBN 978-87-7119-006-9, kr. 90

Hvad er baggrunden for undersøgelsen?

"Vi havde tidligere lavet en stor repræsentativ undersøgelse om grønlandske børn i Danmark. Den viste, at de børn, der havde en dansk og en grønlandsk forælder, havde det nogenlunde som danske børn – der var lige så mange, der havde det godt, og lige så få, der havde det dårligt. Men de børn, der havde to grønlandske forældre, og som var født i Grønland og havde levet der de første år af deres liv i Grønland, havde det lidt dårligere end danske børn. Dem valgte vi så at se nærmere på i en mindre undersøgelse. Vi har gennem Foreningen Grønlandske Børn fået kontakt med 20 børnefamilier, som alle har boet i Danmark i mindst to år."

Hvorfor er familierne flyttet til Danmark?

"Af forskellige grunde. Dels er der familier, hvor moderen er blevet mishandlet af sin mand, og er flyttet til Danmark for at komme væk fra ham. Det gælder for ca. halvdelen af de enlige mødre, vi har interviewet. En anden gruppe er kommet til Danmark, fordi en af forældrene var syge og skulle have en behandling, de ikke kan få i Grønland. Og den sidste gruppe havde af forskellige grunde sociale problemer i Grønland."

Hvad kan man sige om det liv, de har fået i Danmark?

"Både børn og voksne er ret ensomme hernede. Børnene har ikke fået rigtige venskaber med jævnaldrende, danske børn, og mange af mødrene har heller ikke nogle venner i Danmark og er meget alene. Nogle har noget familie i Danmark, de har kontakt med, men jo ikke så meget, som de havde i Grønland."

Meget få af familierne har desuden fundet arbejde. Også de kvinder, der er flygtet fra en voldelig mand, og som faktisk havde uddannelse og arbejde i Grønland, går ofte i stå og kommer ikke ind på det danske arbejdsmarked. Det handler selvfølgelig om vilkårene her, fx at få godkendt en uddannelse, så man kan bruge den i Danmark, men det handler nok også om, at de stadig havde en krisereaktion efter den vold, de var blevet udsat for. Det ser vi tilsvarende hos danske kvinder, der har været udsat for vold."

Men til trods for dette er de fleste familier glade for at bo i Danmark og siger, at de ikke vil tilbage til Grønland. Forældre lægger især vægt på, at børnene har flere muligheder i Danmark, end de har i Grønland – de kan få en bedre uddannelse og kan få hjælp, hvis de har problemer."

Hvordan er fremtidsudsigterne for de her familier?

"De er bekymrende. Hvis forældrene ikke kommer ind på det danske arbejdsmarked, får de et svært liv. Hvad angår børnene, så er det jo rigtigt, at de har bedre muligheder i Danmark, men spørgsmålet er, hvordan de vil udnytte de muligheder. I nogle af familierne er børnene allerede i gang med en uddannelse, men i andre kan man være bekymret for, om børnene kommer videre, eller om de bliver lige så marginaliserede i det danske samfund, som deres forældre faktisk er."

Undersøgelsen er finansieret af Egmont Fonden og SFI.

Forskning tæt på praksis – et forhindringsløb?

I mange år er der gennem lovgivning og politiske meldinger blevet krævet, at kommunernes arbejde med udsatte børn og unge skal udføres mere vidensbaseret. Der er et tiltagende krav om, at der skal anvendes viden som viser hvilke indsatser, der ser ud til at virke bedst. Forskning og praksis skal samarbejde. Alligevel er der en række forhindringer på vejen mod praksisnær forskning i socialt arbejde.

KRONIKKEN

AF KVALITETSKONSULENT WINNIE KJÆRS DAM, LEKTOR KARIN KILDEDAL OG LEKTOR LARS UGGERHØJ

FAKTA

Winnie Kjærdsdam fra Aalborg Kommune modtog i januar SFI's jubilæumspris for sit arbejde med at forbinde forskning og praksis. Hun har i en årrække arbejdet sammen med Karin Kildedal og Lars Uggerhøj fra Aalborg Universitet.

KVALITETSSTRATEGIEN – ET NØDVENDIGT FUNDAMENT

Aalborg Kommune indførte i 2002 en helhedsorienteret ledelses- og styringsmetode inspireret af "Excellence-modellen". Samtidig blev der afsat ressourcer til oprettelse af en kvalitetsenhed, som fik ansvaret for at understøtte forvaltningens ledergruppe i målstyrings- og kvalitetsprocessen. Både forvaltningens ledelse og den politiske ledelse var enige om at fokusere på god kvalitet i det sociale arbejde og udvikle metoder til at opnå dette.

Der var på det tidspunkt en aktiv debat om evidens og kundskabsbaseret socialt arbejde, og det skabte modstand i mange fagkredse – også i Aalborg Kommune. Såvel socialrådgivere som socialpædagoger stod hårdt på kravet om metodefrihed og erfaringsbaseret viden som garant for den socialfaglige praksis. Argumentet var, at kompleksiteten i arbejdet med udsatte børn og unge gjorde det svært – måske umuligt – at måle, evaluere og dokumentere indsatsen over for et barn eller en familie. Det lykkedes dog at overbevise de faglige miljøer om, at mål og kvalitetsstyring er andet og mere end kontrol og opfølgning.

Gennem tæt dialog fik vi udviklet et samspil, hvor kvalitetsenhedens konkrete undersøgelser af praksis blev

et vigtigt redskab i kvalitetsudviklingen. Centralt i denne proces har været involvering af både lederne og medarbejderne og løbende arbejde med at afklare kompetencebehov. På den baggrund kan man udvikle medarbejdernes kompetencer, så ny viden fra interne undersøgelser eller forskningen kan implementeres i praksis.

FORSKNINGEN INDDRAGES

Den første undersøgelse af kommunens socialfaglige praksis blev igangsat i 2003. Det var en analyse af kvaliteten af sagsbehandlingen i anbringelsessager, som skete på baggrund af en kritik, som blandt andet Socialministeriets evalueringsprogram og SFI's resultater havde rejst. De påviste alvorlige mangler i kvaliteten af kommunernes behandling af især anbringelsessager. Der blev stillet spørgsmål til effekten af de ofte meget dyre foranstaltninger. I Aalborg Kommune ville vi vide, om kvaliteten af vores anbringelser også kunne kritiseres.

Undersøgelsen viste, at praksis i Aalborg Kommune ikke led af så alvorlige mangler, men der var alligevel brug for videreudvikling af det børnesociale arbejde. Der var et utilstrækkeligt samarbejde med barnet og familien i sagsprocessen, og der var problemer i forhold til kvaliteten af børnenes skolegang. Endvidere fremgik det, at rådgivernes

valg af anbringelsessted oftest byggede på erfaringer fra lignende tilfælde frem for at bygge på forskningsbaseret viden, der kunne være relevant for den konkrete sag.

Undersøgelsens resultater førte til nye mål for praksis. Arbejdet skulle bygge på tre elementer: 1) Brugernes erfaring og viden om egen situation. 2) Den professionelle socialfaglige ekspertise. 3) Den for tiden bedste viden fra forskning.

Derfor tog kommunen kontakt til forskere fra Aalborg Universitet, som på det tidspunkt havde etableret et

DER ER STÆRKT BEHOV FOR AT UDVIKLE EN FORSKNING TÆT PÅ PRAKSIS, SOM KONKRET BIDRAGER TIL ÆNDRING AF POLITIKKER OG FAGLIGE VALG I DET DAGLIGE ARBEJDE MED SAMFUNDETS MEST UDSATTE GRUPPER.

forskningsmiljø i socialt arbejde. Resultatet var i første omgang et samarbejde om faglig sparring til

projektledelsen, hvor man udviklede faglige redskaber, formidlede viden og underviste rådgivere og ledere.

Gennem alle årene har interne undersøgelser koblet med viden fra forskning været anvendt som metode i kommunens kvalitetsproces, og denne metode har udviklet sig over tid. Undersøgelserne har hentet inspiration fra aktionsforskningen. Denne måde at arbejde på har vist sig at være særdeles anvendelig, fordi den giver optimale muligheder for at etablere systematisk sammenhæng mellem praksis, forskning og uddannelsesaktiviteter.

ET NYT FORSKNINGSPROJEKT

På baggrund af de gode erfaringer samt det stigende udgiftspres i kommunerne og øget behov for viden om indsatsers effekt har Aalborg Kommune indgået en mere langsigtet aftale med Aalborg Universitet. Fokus er på en ny type forskning, som kan være med til at udvikle praksis. En samarbejdsaftale skal danne paraply over en række delforskningsprojekter, som tilsammen skal belyse indhold, kvalitet og effekt i sagsbehandlingen af børnesager – fra undersøgelse og visitation til behandlings- og undervisningsindsatsen og udsulning fra anbringelse.

Det har indtil nu ikke været muligt at skaffe finansiering til de ønskede forskningsprojekter. Der er under samarbejdsaftalen gennemført en komparativ undersøgelse, der ud over Aalborg Kommune har involveret to norske kommuner. Fokus var familiers oplevelse af at blive undersøgt. Dette forløb blev fortrinsvis finansieret af Aalborg Universitet og Agder Universitet, og resultaterne udkommer i maj 2011. Det skal bidrage til udvikling af undersøgelsesarbejdet. Men bortset fra dette har det ikke været muligt at finansiere andre undersøgelser.

VANSKELIGE VILKÅR FOR PRAKSISNÆR FORSKNING

I Danmark har der hidtil ikke været tradition for at etablere en kontinuerlig forskning i socialt arbejde, som er knyttet tæt til praksis. Forskningen har i høj grad foregået adskilt fra praksis, og det er derfor usikkert, hvilken betydning forskningen har for medarbejdernes daglige arbejde i fx kommunerne. Det er relevant at udvikle en forskning i socialt arbejde i Danmark, som er knyttet til praksis i en sådan grad, at der skabes bedre mulighed for, at forskningen anvendes og bliver en integreret del af kommunernes og dermed medarbejderes indsats. Ikke for at afløse andre forskningstyper, men for at supplere disse.

Praksisnær forskning udfordrer de gængse forsknings-traditioner, hvor forskerne er vant til at indsamle, ana-

lysere og formidle forskning uden nævneværdig kontakt med praksis. Det er vores erfaring, at forskningsrådene ikke giver midler til mere praksisnære forskningsprojekter, netop fordi der er indlagt en udviklingsdimension og et tæt samspil med praksis.

Desuden er der i disse år en tiltagende styring af forskernes arbejde. Forskere belønnes for at publicere mest muligt i internationalt anerkendte tidsskrifter, uden specifik hensyntagen til forskningens samfundsmæssige relevans. Det er ikke, hvad der publiceres, men hvor der publiceres, der er centralt. Det betyder, at forskernes incitament til at indgå i forpligtende samarbejder omkring nyskabende praksisnær forskning med løbende implementering af resultaterne mindskes.

Erfaringer fra Finland, Sverige og Norge viser, at udvikling af praksisnær forskning kræver både opmærksomhed, ressourcer og tilskyndelse til afprøvning fra forskningsråd og fra staten. Udviklingen af forsknings- og udviklingscentre i Finland, gennemførelse af kundskabsudviklingsprojektet i Sverige og det aktuelle HUSK projekt (Højskole og Universitets SocialKontor) i Norge vidner om, at udviklingen ikke kommer af sig selv, men skal fremmes gennem statsligt støttede projektmidler.

Aalborg Kommune og Aalborg Universitets pilotprojekt handler om et tæt og forpligtigende samarbejde mellem kommuner, uddannelser og forskning over en femårig periode. Projektet har en klar beskrivelse af indhold, en organisationsplan og et detaljeret budget. Projektet er rost fra flere sider som et spændende og udfordrende projekt. Der er bare ingen, der vil dække udgiften! For forskningsrådene falder denne type forskning uden for rammerne for traditionel og støttewærdig forskning. I ministerier og styrelser har interessen for indholdet været stor, men interessen for økonomisk støtte har ikke været til stede i tilstrækkeligt omfang.

Der afsættes i dag en hel del midler til forskellige former for undersøgelser og evalueringer foretaget af konsulentfirmaer – både i kommuner og fra centralt hold. Vi kunne godt ønske, at flere midler anvendes til praksisnær og forandrende forskning i stedet for til evalueringsopgaver.

Der er stærkt behov for at udvikle en forskning tæt på praksis, som konkret bidrager til ændring af politikker og faglige valg i det daglige arbejde med samfundets mest udsatte grupper. Mere praksisnær forskning kan skabe grundlag for at udvikle kundskab, teorier og forståelser for såvel socialt arbejde, som de organisationer det udføres i. Det kan også opkvalificere uddannelser og efteruddannelser.

Endelig vil udviklingen af praksisnær forskning udfordre forskningen til at udvikle både kendte og nye metoder. På den måde sikrer vi, at forskningen følger det tiltagende ønske om partnerskaber mellem forskning og praksis og om at kunne omsætte forskning til konkret læring. Vi skal drage nytte af hinandens metoder, organiseringer og resultater af den sociale og arbejdsmarkedsmæssige indsats. Vi finder det både underligt og kritisabelt, at man ikke prioriterer forskningspolitik og forskningsmidler på en måde, så de kommer dette felt og denne type forskning til gode.

Udsatte 5-9-årige får støtte

På Ullerødskolen lærer udsatte børn, at nej betyder nej. Evnen til at sætte grænser er vigtig, hvis udsatte børn skal hjælpes på vej og undgå at blive isoleret fra børneflokkene. Det viser en ny SFI-rapport om forebyggende foranstaltninger til 5-9-årige.

AF MADS ANDERSEN HØG

"Fuck dig! Det bestemmer jeg selv!" Det er hårde ord – især hvis de kommer ud af munden på en 7-årig. Men det er ikke usædvanligt at høre, de første dage et barn kommer på Ullerødskolen i Hillerød. Ullerødskolen er en af de fem målrettede indsatser for udsatte børn og deres familier, der gennemgås i SFI-rapporten *Forebyggende foranstaltninger 5-9 år*. Leder Mike Gillman fortæller:

"De er alle sammen er blevet smidt ud af den daginstitution, de har gået i, på grund af følelsesmæssige eller adfærdsmæssige vanskeligheder – eller en kombination. Det er oftest drenge, en stor del af dem med voldelig og grænseoverskridende adfærd," forklarer han.

"De har overordnet problemer på to områder: For det første har de forringet social kompetence i forhold til deres alder – dvs. de har rigtig svært ved at læse andre børns motiver og samspilsmønstre. For det andet er de ikke særlig veltrænede i at acceptere et 'nej'. Dvs. de har en kerneproblematik omkring grænsesætning og om hvem der bestemmer. De fleste af de børn vi har, har lært, at de bestemmer selv."

KLASSELOKALET SOM TRÆNINGSRUM

Rapporten er en del af Dialoggruppe-projektet, hvor forskere og praktikere indsamler viden om forebyggende

foranstaltninger til udsatte børn og unge. I rapporten gennemgås fem konkrete indsatser, der alle på forskellig vis arbejder forebyggende med udsatte 5-9-årige.

Ullerødskolen er et dagbehandlingstilbud, men Mike Gillman opfatter det mere som et "træningscenter for børn og deres familier i forhold til uhensigtsmæssige vaner". Klasselokalet er et af de vigtigste træningsrum, siger han:

"Vi bruger skole til at træne de andre ting, som børnene har vanskeligheder med, fx grænsesætning. Mange af vores børn møder op, og når læreren beder dem tage deres bøger frem, siger de 'Fuck dig!' Men det gør de ikke efter 14 dage her. Vi 'betaler' dem for at gå i skole på den gode måde. Vi anvender et belønningssystem for at motivere dem til at ændre deres adfærd, så den kommer til at ligne det, der kræves for at kunne gå i en almindelig skole."

ARBEJDER MED HELE FAMILIEN

De fem indsatser i rapporten er ret forskellige – fra hel-dagsskoler med behandling af hele familien til fritidstilbud et par gange om ugen. På trods af den store variation, vurderes indsatserne af kommuner, behandlere og de delta-gende familier til at have positive resultater.

På Ullerødskolen er det ikke barnet, men hele familien, der bliver indskrevet. Det sker i sager, hvor kommunen vurderer, at der er behov for nye redskaber til at få et fornuftigt samspil mellem barnet og familien. Mike Gillman fortæller:

"Vi inddrager forældrene i en lang række aktiviteter – enten kun for den enkelte familie eller for alle familierne. Det giver dels forældrene et netværk med andre familier og viser dem, at de er ikke alene med deres problemer, dels åbner det forældrenes øjne for, at deres børn faktisk kan være rigtig, rigtig gode i mange situationer. På vores familieaktiviteter i weekenden tager vi fx på en fiskekutter, i Zoologisk Have eller lignende."

EN VIGTIG ALDER

Forskerne bag rapporten pointerer, at 5-9-årsalderen på mange måder er en afgørende alder i forhold til om et barn bliver isoleret fra den øvrige børnegruppe. I denne periode leves en stor del af børnenes liv i skolen, i SFO'en eller i fritidsaktiviteter, og hvis man ikke kan finde ud af at opføre sig som de andre på de arenaer, så kan man hurtigt blive kørt ud på et sidespor.

Derfor understreger forskerne også vigtigheden af, at de udsatte børn i forebyggende foranstaltninger enten bliver i deres vante miljø i den grad, det kan lade sig gøre – eller at den periode, hvor de er i en særlig foranstaltning, er så kort som mulig. Hvis børnene i 5-9-årsalderen ikke kommer ordentligt ind i den "normale" sociale verden, kan det være faretruende for deres videre udvikling.

Selv om forskerne ikke kan sige noget om de konkrete effekter af indsatserne, før Dialoggruppe-projektet afsluttes i 2013, er der en god fornemmelse omkring dem ude i kommunerne, forklarer Mette Lausten, der er en af forskerne bag undersøgelsen.

"Det gælder om at få børnene til at kunne fungere i en almindelig skole, i en almindelig SFO og til almindelige fritidsaktiviteter. Og behandlere og kommunerne synes, at det fungerer rigtig godt," siger SFI-forskeren.

Dialoggruppe-projektet er af bestilt af Servicestyrelsen og gennemføres af SFI i samarbejde med COWI A/S. Få mere information på www.forebyggelse-boernogunge.dk.

Lausten, M., Møhlhøjt, A-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. & Aaqvist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 5-9 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. SFI 11:03, ISBN 978-87-7119-002-1, kr. 180*

Efterværn hjælper tidligere anbragte unge

Når anbragte unge fylder 18 og skal forlade plejefamiliens eller institutionens faste rammer, kan det være en meget stor omvæltning. En ny SFI-rapport fortæller, hvordan såkaldt efterværn kan hjælpe tidligere anbragte unge til at få styr på tilværelsen. Bent Tullberg fra Lyngby-Taarbæk Kommune mener, at efterværn bør tilbydes til så mange tidligere anbragte unge som muligt.

AF MADS ANDERSEN HØG

"Jeg gik fra at have ingen tid til mig selv til at have al tid til mig selv, og det gik galt." Sådan fortæller 18-årige Jesper om overgangen fra livet på institution til at skulle klare sig på egen hånd.

Når et ungt menneske, som har været anbragt fx fordi far og mor er misbrugere, fylder 18 år, betyder det ofte, at de skal sige farvel til den institution eller plejefamilie, der i en tid har været det nærmeste, de kom på et "hjem". Men hvor "almindelige unge" ofte har far og mor i ryggen, når de skal lære den voksne verden at kende på egen hånd, så står tidligere anbragte unge meget mere alene.

SFI-rapporten *Efterværn – støtte til tidligere anbragte unge* giver et indblik i, hvordan fx en fast kontaktperson eller tilbud om særlige væresteder kan hjælpe de unge, når de forlader institutionen eller plejefamilien.

KONTAKT TIL VOKSNE ER VIGTIG

Efterværn kan fx bestå af en fast kontaktperson, en personlig rådgiver eller forskellige andre tilbud. Der er bred enighed om, at en fast kontaktperson er meget vigtig for de unge. Netop kontakten til en voksen er altafgørende,

forklarer seniorforsker Turf Böcker Jacobsen, der er en af forskerne bag undersøgelsen:

"Voksenkontakten er det primære – simpelthen fordi de unge har et hul der. De unge virker umiddelbart til at klare sig. Men når man taler længere tid med dem, kommer historierne frem om deres ofte meget vanskelige opvækst. Det handler om, at de står helt alene. De har simpelthen ikke voksne at falde tilbage på eller støtte sig til, ligesom andre unge har," siger Turf Böcker Jakobsen.

Lyngby-Taarbæk Kommune er en af de kommuner, der er med i undersøgelsen. Her er Bent Tullberg leder af efterværnsindsatsen, og han kan se de dagligdags ting, som de tidligere anbragte unge har brug for:

"De har brug for helt almindelige praktiske ting. De har svært ved at administrere deres økonomi, deres bolig og netværket omkring dem. Så der er flere ting i det. Men det handler først og fremmest om at kunne administrere en uddannelse. Det er noget af det, vi lægger mest vægt på; at få dem ind i et uddannelsesforløb, som de kan holde fast i," forklarer Bent Tullberg.

OVERRASKENDE STORT BEHOV

Forskerne har fulgt 10 forsøgsprojekter, hvor unge mellem 18 og 22 år, der tidligere har været anbragt, er blevet tilbudt en form for efterværn. Som lovgivningen er i dag, tilbydes efterværn kun til unge med særlige behov, men i forsøgskommunerne har man forpligtet sig til at tilbyde efterværn til alle anbragte unge, når de fylder 18 år. Og det har overrasket både forskerne og medarbejdere i projekterne, hvor stort behov de unge har for støtte.

Forskerne konkluderer på den baggrund, at de unge har så markante udfordringer i overgangen til voksenlivet, at der er brug for en mere målrettet og fleksibel efterværnsindsats. Bent Tullberg fra Lyngby-Taarbæk er enig i at efterværnet bør styrkes generelt:

"Det kan ske ved at tilbyde efterværn, til så mange som overhovedet muligt. Det er langt de fleste tidligere anbragte, som har behov for det. Jeg synes, det vigtigste er, at man tilbyder alle en kontaktperson, som kan hjælpe dem i gang med en fornuftig tilværelse uddannelsesmæssigt, boligsmæssigt, økonomisk og så videre," fremhæver Bent Tullberg.

SFI-rapporten er en del af en større undersøgelse af efterværn, som SFI gennemfører for Servicestyrelsen og som er finansieret af Socialministeriet.

Böcker Jakobsen, T., Hammen, I. & Steen, L.: *Efterværn – Støtte til tidligere anbragte unge*. SFI 10:31, ISBN 978-87-7487-993-0, kr. 90

FRA RAPPORTEN

Pelle fortæller om, hvordan hans liv kunne have for-
met sig, hvis ikke han havde haft en kontaktperson:

"Så ville jeg helt sikkert have været med i AK81, for jeg har mange kontakter derinde, mange venner (...). Mads [kontaktpersonen] sagde: 'Du får en fysisk røvfuld, hvis du kommer ud i det lort.' Så tænkte jeg: 'Okay, han har arbejdet på den psykiske [afdeling], så jeg skal nok holde lav profil her.' Og så stoppede det mig ligesom, for ellers havde jeg været ude i det nu. Så var jeg kommet herud i en sort Mercedes i stedet for med HT-bussen."

Paula fortæller om sit forhold til den daglige leder på
værestedet:

"Hun [den daglige leder] vejleder ligesom uden at fortælle, hvad jeg skal. Og så lader hun mig bare gøre det selv eller med hende som backup, hvis det er, at jeg har brug for råd. [Det kan være sådan noget med] budgetter, økonomi og papirer, det er jeg rigtig dårlig til. Og så sådan lige, hvordan jeg skal håndtere min mor."

Slægtspleje giver mere "normalt" børneliv

Slægtspleje kan give anbragte børn et mere "normalt" børne- og ungdomsliv. Bedsteforældre, onkler eller andre dele af den udvidede familie træder i karakter og tager over, når eksempelvis mors alkoholmisbrug eller psykiske lidelse bliver for meget. Det kan sikre en vigtig kontinuitet i barnets liv. Og det er mindre stigmatiserende for børnene at bo hos farmor og farfar, end at bo på andre anbringelsessteder. Det viser en ny undersøgelse fra SFI.

AF MADS ANDERSEN HØG

"... Da vidste jeg jo ikke bedre, så dengang havde jeg det fint med at bo der. Men hun slog mig jo – ja, jeg havde det jo ikke godt. Jeg fik ikke mad med i skole hver dag, jeg passede ikke mine lektier, og jeg kom for sent, pjækkede og alt muligt. Hvis ikke jeg var kommet herved, så tror jeg, at jeg var kommet ud i kriminalitet og sådan noget."

Sådan fortæller Signe om, hvordan hun som 10-årig blev fjernet fra sin psykisk syge mor og anbragt hos sin farmor og farfar. SFI-rapporten *Det er jo min familie!* bygger på interview med 15 børn og unge i alderen 13-20 år, der enten er i slægtspleje eller har været det. Signes fortælling er en af dem.

Der er ingen rosenrøde fortællinger i rapporten, men det samlede billede tyder på, at slægtspleje i nogle tilfælde kan være en god løsning på en svær situation, fortæller seniorforsker Tine Egelund, der er en af forskerne bag rapporten.

"Det ser ud til, at når det fungerer, så fungerer det virkelig godt! I de 15 interview har vi faktisk ikke nogen udsagn, der siger at noget er rigtig dårligt. Og der er heller ikke nogen sammenbrud i vores sager," siger hun.

DEN UDVIDEDE FAMILIE

Rapporten viser, at der kan ske vigtige forskydninger i familien, når et barn kommer i slægtspleje. På den negative side kan det betyde, at barnet helt mister kontakten til den ene del af familien – som oftest farens del. Men der sker også positive forskydninger, forklarer Tine Egelund:

"En af de store overraskelser er de familiemedlemmer, der for alvor træder i karakter. Altså en onkel der bliver som en far eller en kusine der bliver en ny søster. Der sker altså nogle opgraderinger i familien."

Hvor tidligere forskning primært har fokuseret på, at familie er noget, man "har", så peger denne undersøgelse altså på, at familie i høj grad også er noget, man "bliver",

dvs. til- eller fravælger. Det er aktive handlinger, der er med til at inddrage barnet og give det en oplevelse af at være en del af familien. I rapporten fortæller Leif, der sammen med sin søster blev anbragt hos sin fætter, da hans mor døde af kræft:

"Det var ekstremt svært, for jeg har aldrig nogensinde været et familiemenneske. Jeg er ekstremt dårlig til at indgå i sådan et familiefællesskab. Altså, jeg er god til et fællesskab med venner, men med familie, så kokser den helt for mig. Jeg kan ikke finde ud af det, og det kunne jeg heller ikke dengang [vi blev anbragt]. (...) Alligevel var det fedt at føle, at man var del af noget – en familie. Vi tog på udflugter og 'skal vi ikke gøre et eller andet': Tage i Zoologisk Have og gå rundt med børnene, som selvfølgelig bare var vilde med os. Så det var selvfølgelig svært, men det var hyggeligt nok at prøve at være i sådan en familie."

VIDNER TIL BARNETS HISTORIE

De interviewede børn og unge lægger også stor vægt på, at slægtsplejeforældrene som regel har et langt og dybdegående kendskab til børnenes historie. På den måde opfylder de et meget vigtigt behov for kontinuitet i barndommen. De kan fungere som "vidner", som barnet både kan sørge med og erindre de gode oplevelser med.

I rapporten fortæller Rune for eksempel om sin morfar og mormor, som han er anbragt hos:

"De har jo fulgt med, lige siden jeg blev født og til nu, så de ved det jo. Hvis jeg snakker om en episode, hvor jeg fx siger: 'Jeg kan huske dengang, hun bare drak to flasker rødvin ud i hinanden, og så lige pludselig dejsede hun bare om.' Så vil de sige: 'Ja, Rune, det er lige præcis det, for det gjorde hun også dengang, før du kom til verden.' Så det er sådan nogle ting, hvor man kan sige, at så gjorde hun det, og hvordan gjorde hun det, og sådan har det altid været på den måde, som jeg også har oplevet det. Hvis du sidder

hos en plejefamilie, [og de spørger], hvornår gjorde hun det og hvorfor – jamen, det kan jeg ikke bruge til noget. Det er bedst at være hos familie, fordi vi ved, hvordan vi reagerer."

ET "NORMALT" LIV MED USÆDVANLIG BAGGRUND

Runes følelse af at det er bedst at være hos noget familie man kender, går igen i alle de 15 fortællinger. Forskerne bag rapporten pointerer, at hvis man sammenligner med andre anbragte børn og unges selvforståelse, er det bemærkelsesværdigt, at de slægtsanbragte unge opfatter det at bo hos familien som "normalt". Susie fortæller i rapporten:

"Sådan noget med at tage til deres familiefester. Jeg ville nok ikke føle mig så velkommen, jeg ville nok føle, at hvorfor skal jeg med til denne familiefest? Det er jo ikke min familie, når jeg har min familie selv. Det, ville jeg synes, var mærkeligt. Og herhjemme [hos bedsteforældrene] der

kender jeg jo dem alle sammen. Det er jo min familie, så det er meget bedre, synes jeg. (...) Jeg tror, det

ville være svært at indrette sig efter alle reglerne, og det ville være mærkeligt at skulle til sin mormors fødselsdag og så til en kunstig mormors fødselsdag bagefter."

Hvor andre anbragte børn ofte opfatter dem selv som "forkerte" eller "unormale", fremtræder de slægtsanbragte børn gennem deres beretninger som grundlæggende almindelige børn og unge, der blot har en usædvanlig baggrund.

SLÆGTSPLEJEFORÆLDRE HÆNGER IKKE PÅ TRÆERNE

Selv om der altså er mange fordele ved slægtspleje, pointerer Tine Egelund, at det langt fra kan lade sig gøre i alle sager om anbringelse:

"Slægtsplejeforældre hænger ikke på træerne," siger hun.

Seniorforskeren påpeger også, at det kan være problematisk, hvis fx bedsteforældrene er for syge eller for gamle til rigtig at kunne tage vare på barnet, og at de måske gerne vil mere, end de egentlig kan. Derfor kræver det – som i alle anbringelsessager – alvorlig overvejelse og grundige undersøgelser, inden man beslutter, om et barn eventuelt skal anbringes i slægten.

Rapporten *Det er jo min familie!* er en del af en større evaluering af anbringelsesreformen fra 2006, som SFI i disse år gennemfører for Socialministeriet.

HVOR ANDRE ANBRAGTE BØRN OFTE OPFATTER DEM SELV SOM "FORKERTE" ELLER "UNORMALE", FREMTRÆDER DE SLÆGTSANBRAGTE BØRN GENNEM DERES BERETNINGER SOM GRUNDLÆGGENDE ALMINDELIGE BØRN OG UNGE, DER BLOT HAR EN USÆDVANLIG BAGGRUND.

SFI Campbell – international viden om effekter

BAG OM FORSKNINGEN

AF METTE DEDING, LEDER AF SFI CAMPBELL

I SFI Campbell arbejder vi med at samle viden om effekter af indsatser på det velfærdspolitiske område. I disse år er der stort fokus på effekter og på evidensbaseret politik og praksis, og i den forbindelse bidrager vi med at indsamle viden fra den internationale forskning. Vores mål med dette er at informere den danske debat om hvilke indsatser, der har vist sig at være effektfulde internationalt, således at de erfaringer kan inddrages i den danske beslutningsproces.

Mere specifikt gør vi dette ved at udarbejde systematiske forskningsoversigter efter Campbell-metoden på det velfærdspolitiske område bredt. En Campbell forskningsoversigt er en systematisk forskningsoversigt, der sammenfatter resultaterne af alle studier, der måler effekter af indsatser på det velfærdspolitiske område. Campbell forskningsoversigten søger at besvare spørgsmålet om effekt i forhold til en specifik type indsats – om indsatsen virker som tilsigtet, hvor meget og for hvem. Dette er meget specifikke spørgsmål, som er metodisk svære at besvare, og derfor er det en omstændelig proces at udarbejde forskningsoversigten. Vi lægger således vægt på, at fagligheden og systematikken er helt i top, før man kan tillade sig at drage generaliserbare konklusioner om effekten af en given indsats.

I denne artikel vil jeg forklare nærmere, hvad Campbell metoden er, og hvad resultaterne af forskningsoversigterne kan bruges til.

CAMPBELL METODEN

Viden om effekter – virkningen – af en indsats på det velfærdspolitiske område kan findes ved at søge svar på, hvordan det går personer, der modtager indsatsen, i forhold til hvordan det ville være gået, hvis de ikke havde modtaget indsatsen. Der skal altså svares på om indsatsen er skyld i observerede ændringer – eller om eventu-

elle ændringer skyldes andre forhold. Kun hvis det faktisk er indsatsen, der medfører ændringer, giver det nemlig mening at generalisere effekten.

Metodisk er det ikke let at isolere effekten af en given indsats fra alle mulige andre faktorer, der påvirker deltagerne samtidigt. En klassisk metode til at isolere effekten af indsatsen er gennem lodtrækningsdesign, hvor man trækker lod mellem potentielle deltagere om, hvem der i første omgang skal have den indsats, der undersøges, og hvem der skal have den anden indsats eller eventuelt stå på en venteliste. Dette design sikrer, at der ikke er systematiske forskelle mellem personer, der modtager indsatsen, og de personer, der sammenlignes med. Der findes dog også andre studiedesigns, der kan anvendes til at effektivt vurdere, selvom der ikke trækkes lod. Fælles for disse er sammenligningen mellem personer, der modtager den givne indsats, og personer, der ikke modtager indsatsen – en kontrolgruppe.

Campbell metoden består af fire basistrin:

1. Opstille kriterier for videnskabelighed i de studier, der medtages i analysen
2. Søge systematisk efter studier vha. standardiseret søgestrategi
3. Vurdere alle de fundne studier efter de opstillede inklusionskriterier
4. Analyse af de studier, der lever op til inklusionskriterierne

Derudover er en fundamental del af processen, at alle metoder, kriterier og valg i forskningsoversigten dokumenteres og offentliggøres, for at sikre transparens. Dette sker i praksis ved at der udarbejdes en protokol (dvs. en arbejdsplan) for processen med forskningsoversigten samt den egentlige forskningsoversigt. Alt bliver kvalitetsstemple-

SFI CAMPBELL

- Er en afdeling på SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Udarbejder og formidler systematiske forskningsoversigter over effekter efter Campbell-metoden
- Arbejder med forskningsoversigter bl.a. om aktivering af arbejdsløse, behandling af stofmisbrugere og udsendte soldater

Læs mere på www.sfi-campbell.dk

i det uafhængige forskningsnetværk, The Campbell Collaboration, ved at både protokol og forskningsoversigt går gennem peer-review både hos faglige og metodiske eksperter. Og endelig bliver resultatet publiceret i Campbells bibliotek (Campbell Library).

At lave en Campbell forskningsoversigt er således er ret omstændelig og omfattende proces, der kræver input fra forskellige personer med forskellige kompetencer fx i forhold til litteratursøgning, metode og statistik, samt ikke mindst selvfølgelig til det emne, som forskningsoversigten handler om. På den måde sikrer vi os så vidt muligt mod, at resultaterne er misvisende, fx fordi der er noget man har overset eller ikke har vurderet korrekt.

Det skal i øvrigt også understreges, at fordi formålet med forskningsoversigten er at se på, hvilke konklusioner der kan drages på tværs af alle effektstudier på et givent område, er det naturligvis kun relevant at inkludere effektstudier i forskningsoversigten. Når andre typer forskning ikke inkluderes, er dette således ikke udtryk for, at vi vurderer disse studier som 'dårlige' eller 'af lav kvalitet', men alene udtryk for, at de ikke svarer på lige præcis det spørgsmål, der er det interessante i denne sammenhæng.

HVAD KAN RESULTATET BRUGES TIL

En Campbell forskningsoversigt giver et svar på et bestemt spørgsmål – omkring effekten af en specifik indsats for en specifik intervention målt på specifikke kriterier i et internationalt perspektiv. I en tid med større og større ressourcemæssige begrænsninger på det velfærdspolitiske område er det i stigende grad vigtigt, at ressourcerne bliver anvendt på en optimal måde. Og et element i dette er selvfølgelig, hvordan indsatsen kan forventes at virke for deltagerne. Resultater af denne type kan ligeledes indgå i cost-benefit overvejelser, hvor effektstudierne giver et indblik i udbyttet af indsatsen.

Resultatet af en Campbell forskningsoversigt skal således ses som et bidrag til den samlede forståelse af en given indsats og som input til beslutningen om, hvilke indsatser der skal anvendes i Danmark – beslutninger, som selvfølgelig ikke tages ud fra resultater om effekt alene, men i samspil med andre typer viden.

Debatten for og imod den rolle, som effektforskning og i den forbindelse Campbell forskningsoversigter skal have i den politiske beslutningsproces er lang og intens. Resultater bruges således af tilhængere og modstandere af evidensbaseret politik og praksis på en til tider ukonstruktiv måde. SFI Campbells holdning til dette er, at viden er en ikke-eksakt og multifacetteret størrelse, hvor vores forskningsoversigter har sin klare plads ved at svare på det meget relevante spørgsmål: virker indsatsen efter hensigten, hvor meget og for hvem? Fordelen ved en Campbell forskningsoversigt er, at metoden er systematisk, dokumenteret og transparent, så det er åbent, hvordan resultatet er fremkommet. Omvendt kan resultatet som nævnt selvfølgelig ikke stå alene, men skal bruges som en brik i det samlede videnspuslespil.

Børnemishandling kaster lange skygger

Det sætter sig spor langt op i voksenlivet, når man bliver slået af far eller mor som barn. Selvmordstanker og posttraumatisk stress er blandt de langsigtede følger af en barndom med vold, viser en ny SFI-rapport.

AF TRINE JØRGENSEN

"Når min far bliver sur eller utålmodig, kan han finde på at skubbe eller tage hårdt fast. Det vil sige, han slår ikke rigtigt som fx med knyttet næve, men hvis han bliver sur, skubber han en ind i væggen og holder en på nervepunkterne. Når min far ikke er sur, er han sjov og rigtig sød, men så lige pludselig får man et blåt mærke."

Sådan skriver en pige på 13 år til Børns Vilkår børnebrevkasse. Hun er en af de 5,6 % af en børneårgang, der udsættes for fysisk mishandling fra deres forældre. Det viser en ny rapport fra SFI.

Fysisk mishandling kan være slag, skub eller spark, kværlertag og brændemærker, og kan være sket enkelte gange eller systematisk over en lang periode. Der kan også være tale om potentiel vold, fx når forældre truer deres børn med kniv eller pistol, eller smider ting efter barnet, der kan skade det.

SELVMORDSTANKER OG POSTTRAUMATISK STRESS

Den form for mishandling har langtrækkende konsekvenser for barnet, fortæller undersøgelsens forfatter, Mogens Nygaard Christoffersen.

"Vores undersøgelse viser, at selv langt ind i voksenlivet har de mishandlede børn flere selvmordstanker og tegn på posttraumatisk stress end deres jævnaldrende," siger han.

3000 unge på 25 år er blevet interviewet til rapporten om deres erfaringer med mishandling i barndommen. Hver tyvende af dem fortæller, at de er blevet fysisk mishandlet af deres forældre. Og af dem, der har oplevet vold, er det hele 40 %, som har symptomer på posttraumatisk stress – et fænomen, man ellers kender fra bl.a. krigsskadede soldater.

Det viser sig fx ved, at tanker og erindringer om mishandlingen trænger sig på, uden de vil det, at de forsøger at undgå ting og steder, der kan minde dem om mishandlingen, og at de konstant føler sig opskræmt og i alarmberedskab. De symptomer har mishandlede børn fem gange hyppigere end deres jævnaldrende – vel at mærke mange år efter mishandlingen fandt sted. Og de har seks gange hyppigere selvmordstanker.

STORT MØRKETAL

Undersøgelsen viser også, at en stor del af børnemishandlingen aldrig kommer i myndighedernes søgelys. Det er kun 1 % af en årgang, der bliver genstand for en børnesag i kommunerne – altså under hver 5. af dem, der fortæller, at de har oplevet vold i barndommen.

Ifølge Mogens Nygaard Christoffersen kræver det en indsats fra alle omkring de sårbare børn, hvis det store mørketal skal nedbringes.

"Man kan ikke vente på, at børnene selv går til myndighederne og beder om hjælp, for erfaringerne viser, at det er meget sjældent, det sker. Det skal være andre voksne, der reagerer – i skolen, i børnehaven, kammeraters forældre eller andre," siger han.

Undersøgelsen er del af et større projekt om vold mod børn og unge i Danmark, som er bestilt og finansieret af Socialministeriet.

Christoffersen, M.N.: Børnemishandling i hjemmet. Delrapport 1. SFI 10:30, ISBN 978-87-7487-992-3, netpublikation – kan hentes på www.sfi.dk

Udsatte børn, prostitution og Indvandrer- dage

Der er flere konferencer på bedding i 2011 allerede – og med vidt forskellige emner, hvor SFI-forskere i samarbejde med fagfolk vil præsentere den nyeste viden. Notér dig datoen allerede nu, og begynd at glæde dig.

UDSATTE BØRN

I 2011 bliver vores årlige konference om udsatte børn holdt den 19. maj. Deltagerne vil få den nyeste viden præsenteret fra SFI – denne gang om formiddagen med særligt fokus på slægtspleje og de nyeste resultater om, hvordan slægtspleje virker på de anbragte børns trivsel. Om eftermiddagen vil der være workshops, hvor SFI-forskere præsenterer ny viden inden for en række forskellige områder, der har med udsatte børn at gøre, og hvor praktikere sætter resultaterne i perspektiv. Konferencen finder sted i Ingeniørernes Mødeceter (IDA) på Kalvebod Brygge i København, og der vil blive åbnet for tilmeldinger i løbet af marts.

PROSTITUTION

Den 21. juni er SFI vært ved en stor konference om prostitution. Baggrunden er den kortlægning af prostitution i Danmark, som vi er i gang med at lave for Socialministeriet. Selve rapporten bliver offentliggjort i slutningen af maj, og den vil give det hidtil mest præcise billede af, hvor mange prostituerede der er i Danmark, og hvordan de prostituerede oplever deres situation. Konferencen vil gå i dybden med emner fra kortlægningen som fx de udenlandske prostituerede, mandlig prostitution og organiseringen af prostitution. Det vil også være et mål at arbejde videre med resultaterne fra rapporterne i workshops med inddragelse af deltagere, interessenter, eksperter og politikere.

INDVANDRER-DAGE

I oktober er SFI med til at arrangere I-dage – Indvandrer-dage. Det er en to-dages konference, som finder sted i København den 6.-7. oktober. Rammerne for konferencen er Københavns Universitets nye campus for humaniora på Amager.

I-dage handler om indvandring, men også om inspiration, ide-udveksling, integration og internationalt input. Ambitionen er at skabe Danmarks bedste og største konference for udveksling af viden om migrations- og integrationsrelaterede emner.

Konferencen er blevet til i et samarbejde mellem ADMIRE (Association of Danish Migration Research), SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Københavns Universitet, Ålborg Universitet, AKF – Anvendt Kommunal-Forskning, samt de strategiske forskningsalliancer SOCED og Alternative Spaces. Se mere på www.i-dage.dk

ID Nr: 46648
SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K

UDGIVERADRESSERET
MASKINEL MAGASINPOST

[WWW.SFI.DK](http://www.sfi.dk)